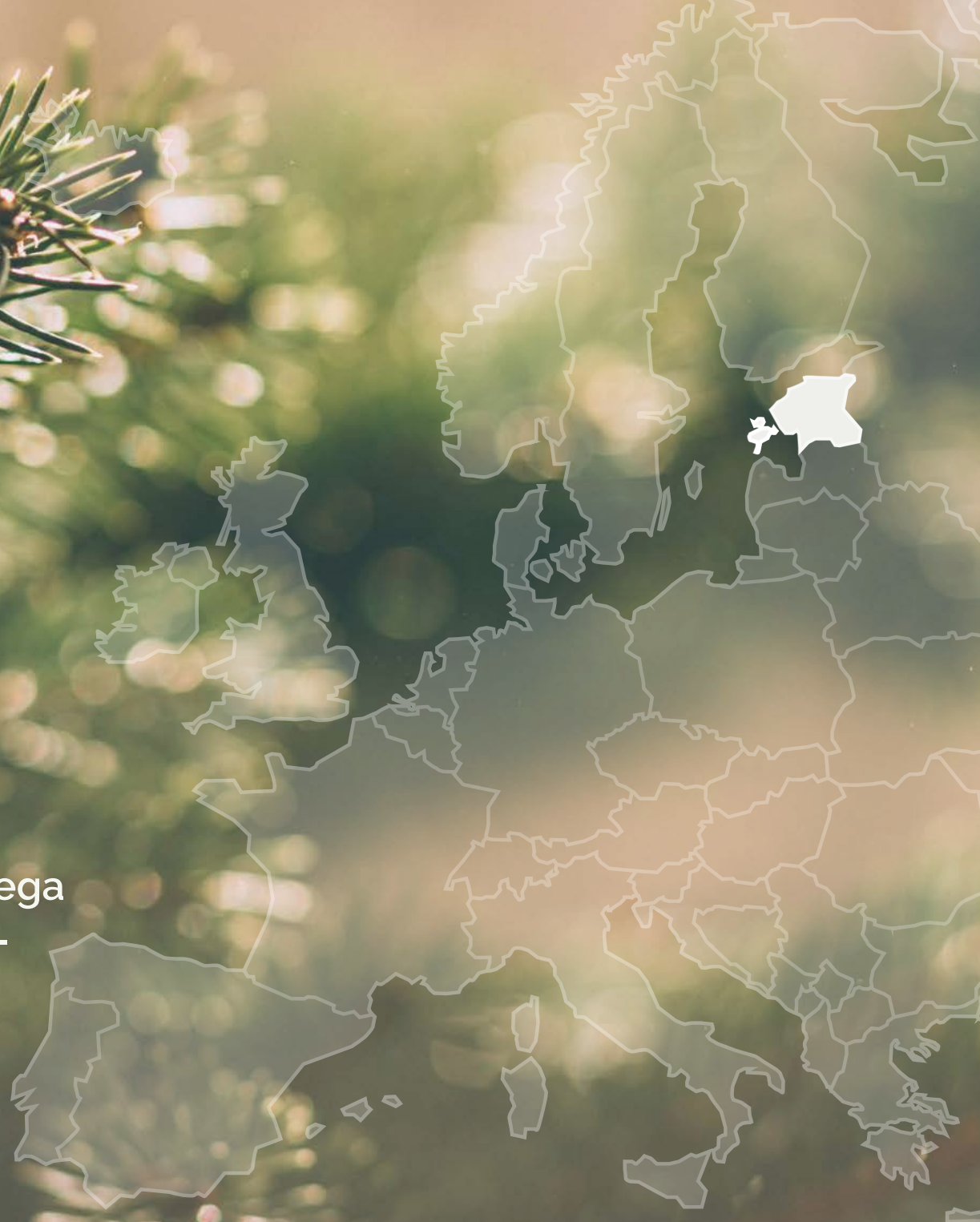




Looduse ja keskkonna heaks

Avasta toetusprogramm LIFE, millega
rahastatakse erinevaid keskkonna-
ja kliimaprojekte Euroopa Liidus.





LIFE programm: Mis? Milleks? Kellele? Kuidas?

Kuidas taastada minevikus kuivendatud soode veerežiimi, hooldada liigirikkaid poollooduslikke kooslusi, parandada rannikualade ja kohalike veekogude seisundit, kaitsta ohustatud liikide asurkondi, kohaneda kliima soojenemisega seotud muudatustega, parandada tööstuspiirkonda ümbritseva keskkonna kvaliteeti või leida juba kasutatud ressurssidele uusi innovaatilisi funktsioone kui finantsilisi vahendeid kohalikul tasemel napib? Üheks selliseks Euroopa otsetoetuseks on LIFE programm, mille abil on kohalikel omavalitsustel, riigiasutustel ja ettevõtjatel võimalus oma projektile rahastust taotleda. LIFE programm annab võimaluse ja vahendid midagi Eesti looduse ja keskkonna heaks ära teha nii, et see ka reaalselt olulist mõju avaldaks. Lahendused peavad sealjuures arvestama meid ümbritseva keskkonnaga, pakkudes ka majanduslikku ja sotsiaalset mõju.

LIFE on Euroopa Komisjoni programm, millega rahastatakse keskkonna- ja kliimaprojekte Euroopa Liidus 1992. aastast

alates. See on ainuke otsest keskkonnale suunatud rahastamisvahend, millega toetatakse liidu keskkonnapoliitika arengut ja elluviimist. Tegemist on otsetoetusega, mida vahendab Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet (CINEA) ning taotlemine käib läbi e-taotluste süsteemi [funding & tender opportunities portal](#). Vahemikus 2021-2027 toetatakse looduse- ja keskkonnaprojekte 5 432 000 000 euroga.

Hea projekti eelduseks on keskne idee, mistõttu on oluline, et projekti lugeja saaks aru, milles seisneb probleem, kuidas seda lahendada asutakse, milliseid tegevusi planeeritakse ning millist tulemust taotletakse. Idee võiks tulla kastist väljapoole mõtlemisest ja teadmisest, et LIFE soovib näha praktilisi, käegakatsutavaid tulemeid, millega panustatakse reaalselt ja otsest projekti seatud eesmärkidesse. Väga oodatud on projektid, mis keskkonnas midagi paremaks teevad ja mida saaks hiljem laiemalt rakendada.

LIFE programmi peamised eesmärgid

Aidata kaasa üleminekule kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale, taastuvenergiapõhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele.

Kaitsta, taastada ja parandada meie keskkonda (sh õhu, vee ja pinnase kvaliteeti).

Peatada ja ümber pöörata elurikkuse vähenemine.

Võidelda ökosüsteemide kahjustumise vastu, muu hulgas Natura 2000 võrgustiku rakendamise ja juhtimise toetamise kaudu, toetades seeläbi kestlikku arengut.

Julgustada ja toetada nii suurte kui ka väikeste ettevõtete, valitsusväliste organisatsioonide, ametiasutuste, kodanikuühenduste ja akadeemiliste ringkondade rohelisi ideid.

LIFE programmi toetusvaldkonnad

KESKKOND



Loodus ja
elurikkus



Ringmajandus ja
elukvaliteet

KLIIMA



Kliimamuutuste
leevendamine ja nendega
kohanemine



Puhtale energiale
üleminek

Projektitüübid

Sõltuvalt valdkonnast ning projekti olemusest on taotlemisel võimalik valida erinevate projektitüüpide vahel.

Standardne meetmeprojekt (SAP)

Projekt, v.a strateegiline integreeritud projekt, strateegiline loodusprojekt või tehnilise abi projekt, mille eesmärk on saavutada LIFE programmi erieesmärgid.

Strateegiline loodusprojekt (SNAP)

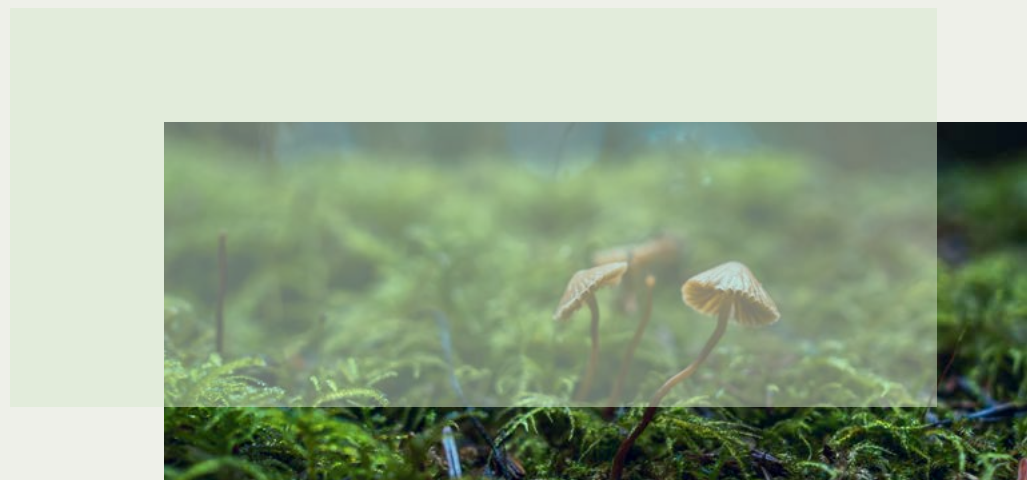
Projekt, millega toetatakse liidu looduse ja elurikkuse eesmärkide täitmist, rakendades liikmesriikides sidusaid meetmeprogramme nende eesmärkide ja prioriteetide integreerimiseks muudesse poliitikavaldkondadesse ja rahastamisvahenditesse, sh direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavade koordineeritud rakendamise kaudu.

Strateegiline integreeritud projekt (SIP)

Projekt, millega rakendatakse piirkondlikul, mitme piirkonna, riiklikul või riikideülesel tasandil liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud keskkonna- või kliimastrateegiaid või tegevuskavasid, mis on nõutavad konkreetsete liidu keskkonna-, kliima- või energiaalaste õigusaktide või konkreetse poliitikaga. Lisaks peavad need samal ajal tagama sidusrühmade kaasamise, edendama vähemalt ühe muu asjakohase liidu, riikliku või erasektori koordineerimist rahastamisallikaga ning kaasama selle.

Tehnilise abi projekt (TA)

Projekt, millega toetatakse standardsetes meetmeprojektides osalemise suutlikkuse suurendamist, strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamist ning muude liidu rahastamisvahendite või meetmete kasutamise ettevalmistamist. See tähendab tegevusi, mis on vajalikud LIFE programmi, sellele eelnenud programmide või muude liidu programmide rahastatud projektide tulemuste suuremas ulatuses kasutuselevõtu või kordamise ette valmistamiseks. Oluline on sealjuures silmas pidada LIFE programmi artiklis 3 sätestatud eesmärgid. Projektid saavad hõlmata ka sellist liikmesriikide ametiasutuste tegevussuutlikkuse suurendamist, mille eesmärk on tõhus osalemine programmis LIFE.





LOODUS JA ELURIKKUS

EESMÄRK

Looduskaitse kitsaskohtade lahendamine, eriti Euroopa tasemel ohustatud liikide ja elupaikade kaitse parandamine

PROJEKTITÜÜBID

Standardne meetmeprojekt (SAP) ja strateegiline loodusprojekt (SNAP)

TOETUSMÄÄR

Üldiselt 60%. Kui projekt keskendub vaid reeglite alusel esmatähtsatele liikidele ja elupaikadele, siis 75% ja kui esmatähtsatele ja tavalisematele, siis 67%

PROJEKTI KESTUS

Maksimaalselt 10 aastat

EELARVE

2 143 000 000 eurot

TOETATAVAD TEGEVUSED

Tegevused looduse heaks (sisseostetavad teenused, palgad, teavituskulud, maa ost jms).

- **Loodus- ja linnudirektiivi elupaigatüüpide või liikide kaitsestaatus parandamine.**

Keskendudes neile, mille staatus on ebasoodne või halb ning trend vähenev (LINK).

- Liikide ja elupaikade puhul, mis ei ole eelmainitud direktiivides eelistatakse liike, mis on **EL punase nimestiku hinnangu alusel suures väljasuremisohus** (LINK).
- Võõrliigid, mis on määruse 1143/2014 alusel lisatud **ühtsesse EL võõrliikide nimekirja**.
- Võõrliigid, mis ohustavad loodus- või linnudirektiivi liike või elupaiku või muid olulisi liike, mis on **EL punase nimestiku hinnangu alusel suures väljasuremisohus**.

- **Kaitstava või rangelt kaitstava maa või mereala hulga suurendamine.**

- **Liikmesriikide liikide ja elupaikade taastamiseesmärkide ellu viimine.**

- **Rikutud ja süsinikurikaste elupaikade parandamine, looduskatastroofide vähendamine.**

- **Majandatavate metsade vastupanu ja tervise parandamine.**

- **Tolmeldajate vähenemise peatamisele kaasa aitamine**

- **Looduse tagasi toomine põllumajandusmaastikku.**

- **Linnade ja linnalähedaste alade looduslikumaks muutmine.**

- **Looduse hüvede ja nende väärtuste mõõtmine ning lisamine otsustusprotsessidesse.**

EESTI LIFE PROJEKTID

[EstBat LIFE](#), [LIFE HappyRiver](#),
[LIFE Mires Estonia](#)





RINGMAJANDUS JA ELUKVALITEET

EESMÄRK

Hõlbustada üleminekut
kestlikule, ringlevale,
mürgivabale, energiatõhusale
ja kliimamuutuste suhtes

vastupanuvõimelisele
majandusele ning kaitsta,
taastada ja parandada
keskkonna kvaliteeti

PROJEKTITÜÜBID

Standardne meetmeprojekt
(SAP) ja strateegiline
integreeritud projekt (SIP)

TOETUSMÄÄR

Kuni 60%

EELARVE

1 345 000 000 eurot

TOETATAVAD TEGEVUSED

- **Ringmajandus ja jäätmed** - ringsete süsteemide arendamine kooskõlas uue ELi ringmajanduse tegevuskavaga, mis peegeldab keskendumist kestlikele toodetele, materjali- ja energiamahukatele sektoritele ning ringmajanduse ärimudelitele väärtuse säilitamiseks. Jäätmetekke vähendamine kooskõlas jäätmete raamdirektiivi ja ohtlike jäätmete vähendamisega. Jäätmekäitluse parandamine seoses jäätmete kogumise ja ladustamisega ning ringlussevõtu võimalustega.
- **Õhk** - saasteainete heitkoguste vähendamine õhus ja puhta õhu tagamine ELi kodanikele kooskõlas liidu õigusaktide ja nullsaaste tegevuskava eesmärkidega.
- **Vesi** - veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine. Inimestele ja teistele liikidele piisavas koguses puhta pinnavee ja põhjavee tagamine, sh veekasutuse tõhususe suurendamisega. Vee taaskasutuse edendamine.
- **Pinnas** - ELi pinnase kvaliteedi kaitsmine, pinnase halvenemise vältimine pinnast säästvate tegevuste ja maa majandamisega, saastunud pinnase tervendamine ning vee kvaliteedi parandamise suutlikkuse suurendamine nitraadilekke vähendamise kaudu ning heitkoguste vähendamine süsiniku säilitamise kaudu.

- **Müra** - kahjuliku müratasemega kokkupuute vähendamine.
- **Kemikaalid** - ohtlike kemikaalide tootmise, kasutamise ja heitkoguste vähendamine ning inimeste ja keskkonna kokkupuute vähendamine nende kemikaalidega.
- **Euroopa „Bauhaus“ strateegia** - keskkonna-, majandus- ja kultuuralgatus, mis ühendab disaini, jätkusuutlikkuse, kättesaadavuse ja taskukohasuse, et aidata kaasa Euroopa rohelise kokkuleppe saavutamisele. Selles algatuses võetakse ehituse ja arhitektuuri projektides arvesse ka looduse ja bioloogilise mitmekesisuse elemente.
- **Keskkonnajuhtimine** - tegevused keskkonnajuhtimise suutlikkuse parandamiseks, tervikliku visiooni ellu viimiseks, keskkonna haldamiseks, jälgimiseks ning ka tegevused, et hinnata keskkonnaprogramme ja -algatusi. Tegevused panustavad kestliku arengu eesmärkidesse.

EESTI LIFE PROJEKTID

[LIFE AskREACH](#), [LIFE Fit for REACH](#),
[LIFE ALCHEMIA](#)





KLIIMAMUUTUSTE LEEVENDAMINE JA NENDEGA KOHANEMINE

EESMÄRK

Arendada, demonstreerida
ja edendada uuenduslikke
tehnikaid, meetodeid
ja lähenemisviise
kasvuhoonegaaside (KHG)

heite vähendamiseks ja
kliimamuutuste mõjudega
kohanemiseks

PROJEKTITÜÜBID

Standardne meetmeprojekt
(SAP) ja strateegiline
integreeritud projekt (SIP)

TOETUSMÄÄR

Kuni 60%

PROJEKI KESTUS

Max 10 aastat,
keskmiselt 2-5 aastat

EELARVE

947 000 000 eurot

TOETATAVAD TEGEVUSED

- **Fluoritud kasvuhoonegaasidele** (KHGdele) (eeskätt SF6, NF3, PFC) ja **osoonikihti kahandavatele ainetele** (OKAdele) sobivate alternatiivide kättesaadavaks tegemine, nende taasväärtustamine ja taaskasutamine. Standarditest põhjustatud tõkete kõrvaldamine.
- **Nullheitega sõidukite**, tankimis- ja laadimis-taristu arendamine.
- Tegevused, mis suurendavad **heitlekogustega kauplemise süsteemi** (HKS) toimimist ja mõjutavad energia ja KHG-intensiivset tööstuslikku tootmist.
- **Taastuenergia** tootmise ja kasutamise suurendamine ja **energia efektiivsuse** parandamine.
- Praktikad, mis on seotud **süsiniku sidumise** suurendamise, säilitamise ja kaitsega pinnases ja biomassis ning mis aitavad vähendada põllumajandusest pärinevate teiste KHGde emissioone.
- Efektivse ja teaduspõhise **kohanemise-poliitika ja strateegiate arendamine** ning täiustamine riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.
- Ajakohaste lahenduste väljatöötamine **kliimamuutuste mõjude modelleerimiseks**, riskihindamiseks, juhtimiseks ja otsustamise toetamiseks.

- **Looduspõhiste lahenduste** kasutamine maakasutuses, ranniku- ja merealadel.
- **Linnadele ja piirkondadele** suunatud projektid, millega edendatakse kohalikku, individuaalset ja õiglast vastupidavust kliimamuutuste mõjule.
- Taristu ja ehitiste **kliimakindluse** ja vastupidavuse suurendamine.
- **Kohanemislahendused** põllumajandus-tootjatele, metsamajandajatele, Natura 2000 valitsejatele ja teistele maakorraldajatele kliimariskide ohjamiseks.
- Lähenediste ja lahenduste edendamine, mis tagavad kvaliteetse, stabiilse ja kindla **magevee varu**.
- Kohaliku tasandi ja äärepoolsete piirkondade **valmisoleku toetamine** ekstreemsetes ilmastikuoludes.
- Finantsinstrumendid, uuenduslikud lahendused ning avaliku ja erasektori koostöö arendamine **kindlustus- ja kahjumiandmete** osas.
- Projektid, mis toetavad **EL kliimapakti** toimimist. Heite vähendamise **käitumis-harjumuste muutmise** soodustamine. Kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise vajadusi käsitlevad **teadlikkuse suurendamise** meetmete välja töötamine.

- **Jätkusuutliku rahanduse** arendamine ja elluviimine.
- **KHG seire** ja **aruandluse** edasiarendamine.
- Riiklike 2030. aasta kliima- ja energiakavade ja pikaajaliste **strateegiate rakendamine ja edasiarendamine**.
- **KHG heite arvutamise** metoodika ja kliimamuutuste leevendamise meetmete väljatöötamine ning rakendamine maakasutuse sektoris.
- **ELi HKS-i toimimise hindamine**.
- Suutlikkuse ja teadlikkuse suurendamine **f-gaaside lõppkasutajate** seas ja **seadmete turustamise** ahelas.
- **Kliimapoliitika** seire, hindamine ja järelhindamine.



PUHTALE ENERGIALE ÜLEMINEK

EESMÄRK

Hõlbustada üleminekut energiatõhusale, taastuenergiäl põhinevale, kliimaneutraalsele ja vastupidavale majandusele.

PROJEKTITÜÜBID

Standardne meetmeprojekt (SAP)

TOETUSMÄÄR

95%

PROJEKTI KESTUS

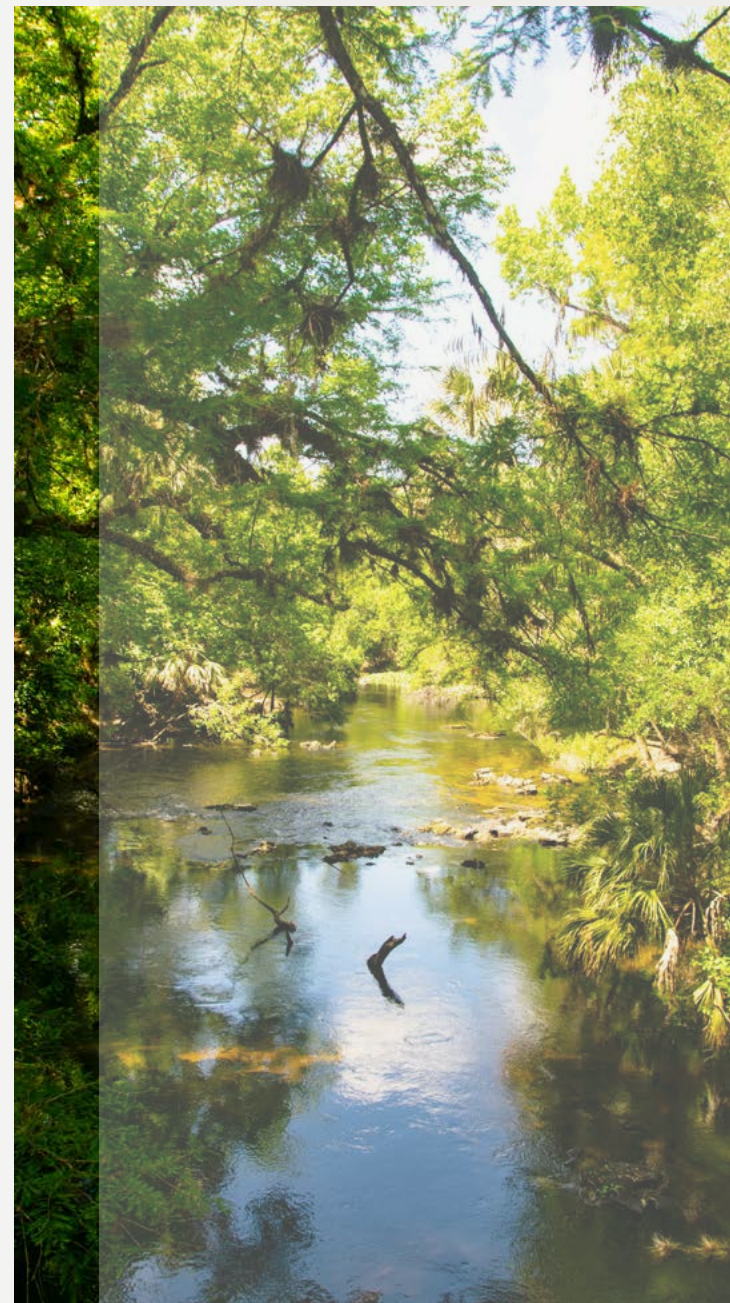
18-36 kuud

EELARVE

997 000 000 eurot

TOETATAVAD TEGEVUSED

- **Tehniline abi KOVidele ja piirkondadele** puhtale energiale ülemineku plaanide ja strateegiatega koostamiseks.
- Toetused **säästva energia valdkonna õigusaktide** rakendamiseks.
- Mitmetasandiline **kliima- ja energiadialoog** energiajuhtimise tagamiseks.
- Tööstuslikult teostatud **süvarenoveerimislahenduste** ulatuslik kasutuselevõtt.
- **Energiaauditite soovitude elluviimine** ettevõtete puhtale energiale üleminekuks.
- **Jätkusuutliku energiakasutuse edendamine** terves tööstuse ja teenuste väärtusahelas.
- **Oskuste ülesehitamine** – riiklike platvormide ja teekaartide uuendamine.
- Toetus **hoonete jahutamisega seotud väljakutsetega** tegelemiseks.
- **Uuenduslik ärimudelite loomine** ja lepinguliste skeemide väljatöötamine arukate ja valdkondi integreerivate energiateenuste jaoks.
- Tingimuste loomine globaalseks **Euroopa hoonete** aruka valmisoleku edendamiseks.
- **Säästva energia rahastamise** peavoolustamine ja energiatõhususe integreerimine ELi säästva rahastamise kriteeriumitesse ja standarditesse.
- **Innovaatilised rahastusskeemid** säästvatesse energia investeeringutesse.
- **Integreeritud kodu** renoveerimise teenuste loomine või ülekandmine kohalikule või piirkondlikule tasandile.
- **EL ülese kogukonna arendamine** integreeritud kodu renoveerimise teenuste praktikutele.
- **Kogukonna juhitud puhtale energiale ülemineku** toetamine söe-, turba- ja põlevkivipiirkondades.
- **Projekti arendusabi** (*Disruptive PDA*) - tehniline abi säästvate energia investeeringute turupiiride edendamiseks.
- **Hoonetega seotud sekkumiste** käsitlemine haavatavates piirkondades.
- **Energiakogukondade** toetusmehhanismide väljatöötamine ja muud kodanike juhitud algatused säästva energia valdkonnas.



Info taotlusvoorude kohta

Aastas korraldatakse üks [taotlusvoor](#) ning iga aasta kohta kinnitatakse eraldi eelarve. Liikmesriikide taotlused konkureerivad omavahel ning finantseerimist leiavad üksnes parimad.

MILLINE ON HEA PROJEKT?

Sageli võib tekitada asjaosalistes küsimusi, millistele projektidele rahastust jagatakse ning millistele mitte. Siinkohal tasub mainimist, et hea projekt on uudne Euroopa Liidu üleselt, mistõttu tuleks projekti kirjutajal mõelda laiemalt, mitte ainult Eestile.

Eduka ning laiahaardelise projekti eelduseks on ka kirklikud ja teemat hästi valdavad inimesed, kes tajuvad valdkonnasiseseid probleeme ning oskavad neile lahendust näha. Seega peab projekti meeskond koosnema

oma ala ekspertidest ning kui need on leitud, hakatakse arutama ja mõtlema, kus on kõige kriitilisem murekoht ning kuidas annaks seda parandada.

Kindlasti tasuks projekti kirjutamisel läheneda probleemile laiemalt ja uurida, mida teistes riikides samas valdkonnas juba tehtud on. Heal projektil on partnereid mitmest riigist, mis näitab teema olulisust laiemalt, samuti hinnatakse selliseid projekte üldjuhul kõrgemalt.



Soovitusi edukaks taotlemiseks

- taga oma-/kaasfinantseeringu olemasolu
- kaasa huvigruppe
- kaasa partnereid, soovitavalt rahvusvahelisi
- tee põhjalik ettevalmistus ja koosta läbimõeldud tegevuskava
- mõtle, mis on sinu projekti juures EL tasemel uudsus, et see ka hindamisel hästi välja paistaks
- projekti tulemusi peaks saama korrata ja kanda üle teistesse liikmesriikidesse loomaks lisandväärtust ELis
- veendu, et projekt panustaks ELi direktiivide ja strateegiate täitmisse
- teavita avalikkust projekti tulemustest

Kontrolli, et taotlemisel ei ole tehtud järgmisi vigu

- **Kirjelda piisavalt probleemi olemust** ja selle mõju, varasemaid tegevusi ning võimalikke alternatiive probleemiga tegelemiseks. Tööstusettevõtte puhul kirjelda näiteks ka olemasolevaid protsesse.

- **Kirjelda piisava detailsusega kavandatud tegevused** - selgita täpselt, mida, kuidas, kus, millal ja kelle poolt tehakse. Kõik planeeritud tegevused peavad olema mõistlikud, teostatavad, kulutõhusad ning vajalikud projekti eesmärkide saavutamiseks.

- **Planeeri hoolikalt projekti tulemuste seire.** Vali õiged indikaatorid, millega hinnata projekti mõju keskkonnale, seiretegevuste liiga üldine kirjeldamise on sage puudus.

- **Kirjelda põhjalikult eelarve ja tegevuste maksumus**, et saaks hinnata tegevuste vajalikkust ja mõistlikkust. Sageli on tööjõukulud puudulikult lahti kirjutatud ning ei ole aru saada, mida personalilt oodatakse ja mis mahus. Kulud on tihti ülehinnatud või põhjendamatud. Tegevused ja eelarve peavad olema omavahel kooskõlas, mis tähendab, et kui projektiga on kavandatud nt seire tellimine, siis tuleb see ka eelarves planeerida.

- **Veendu, et riske on piisavalt hästi hinnatud** ning riske leevendavad meetmed on piisavad. Hindajad vajavad kindlust, et projekti on võimalik edukalt ellu viia, kui mõni riskidest peaks avalduma.

- Oodatavatel **tulemustel peab olema piisavalt suur positiivne mõju keskkonnale** ning peab olema võimalik mõju hinnata, tulemused ei tohi olla liiga üldiselt kirjeldatud.

- **Koosta korralik kommunikatsiooniplaan.** Kavanda piisavalt tegevusi projekti tegevuste ja tulemuste tutvustamiseks. Kohustuslik on luua projekti tutvustav koduleht, korraldada infopäevi ja seminare kaasates asjakohaseid huvigruppe jmt. Tihti ei ole sellele piisavalt tähelepanu pööratud.

- **Veendu, et tegevused, mis peavad olema enne taotluse esitamist tehtud, on lõpule viidud** - näiteks vajalike keskkonnalaubade taotlemine, keskkonnamõjude hindamine, alusuuringute teostamine jmt.

- **Kõik tegevused peavad olema vajalikud projekti tulemuste saavutamiseks.**

- **Lahendused peavad olema kulutõhusad** ja projekti ülekantavad. Tihti tegeletakse lokaalsete probleemidega - nt põlevkivitööstuse probleemid või veekogude seire parandamine.

- **Veendu, et projekti ülesehitus ja projektijuhtimise struktuur oleksid korralikud.** Planeeri piisavalt vahendeid või inimressurssi projekti edukaks elluviimiseks. Projekti ajakava peab olema mõistlik ja piisava pikkusega.

- **Kontrolli, et oleks olemas kohustuslik „After LIFE“ tegevusplaan.** See annab kindlust, et projekt on jätkusuutlik.

- **Kontrolli, et kõik kohustuslikud osad on taotluses**, nt Layman raporti koostamine. Kohustuslikud elemendid on toodud taotluse juhendis (nt infotahvel, koduleht, Layman report, aruanded jmt).

- **Hindamisel võivad saatuslikuks saada ka vähemlevinud vead**, näiteks ei ole piisav konkreetsete looduskaitse tegevuste osakaal (alla 25%) ning puudub innovatsioon või tehnilised puudused, näiteks on kulud planeeritud valele eelarve reale ning esitatud valed joonised.

- **Tutvu ka [LIFE programmi esitatud taotluste tagasiside analüüsiga](#)**, et selgitada välja projektide põhilisemad vead ja kitsaskohad nagu ka taotluste tugevused. Analüüs vaatleb taotlustele antud tagasisidet vastava alamprogrammi hindamiskriteeriumite kaupa ning jagab universaalseid tähelepanekuid järgmisteks taotlusvoorudeks.

Eesti projektid paistavad silma

Mitu Eestis ellu viidud projekti on äratanud tähelepanu üle kogu Euroopa Liidu ning valitud parimate projektide hulka.

- 2010 tunnustati parima projekti tiitliga Eesti Ornitoloogiaühingu projekti [EAGLELIFE](#), mille eesmärgiks oli parandada must-toonekure (*Ciconia nigra*), väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) ja suur-konnakotka (*Aquila clanga*) looduskaitselist seisundit ning tagada nende püsijäämine Eestis.
- [Naturally EST LIFE](#) on kahel kevadel (2019-2020) korraldanud nurmenukkude kaardistamise kampaania, mille kestel laekus andmeid enam kui 200 000 nurmenuku õie kohta ligikaudu 1700-st nurmenukupopulatsioonist. Kampaania laiendas haaret ning sellega ühinesid ka teised EL riigid.
- 2013 pärjati parimatest parima tiitliga Eesti Loodushoiu Keskuse projekt [HAPPYFISH](#), mille raames taastati väärtuslikke elupaiku ja kudealasid (Emajõe vanajões) ning taasasustati Euroopas ohustatud kalaliiki tõugjast (*Aspius aspius*). Projekti käigus eemaldati settevallid 10 soodi ja Emajõe ühenduskohtadest ning kaevamistöid tehti kokku 720 m ulatuses, tänu millele paranesid kalade elu- ja rändetingimused vanajõgedes kogupikkusega 15 km. Taastati ka koelmualasid luhtade niitmise ja võsa eemaldamisega.
- Palju tähelepanu on saanud keskkonnaameti projekt [URBANCOWS](#) ehk Linnalehmad, mille eesmärgiks oli taastada Pärnu rannaniidud, rannikulõukad ja paljude kaitsealuste liikide elupaigad.
- Keskkonnaameti projekt [LIFE to Alvars](#) valiti 2018 aastal Natura 2000 Awardi sotsiaalmajandusliku mõju kategooria võitjaks.

Käimasolevad riiklikud integreeritud projektid

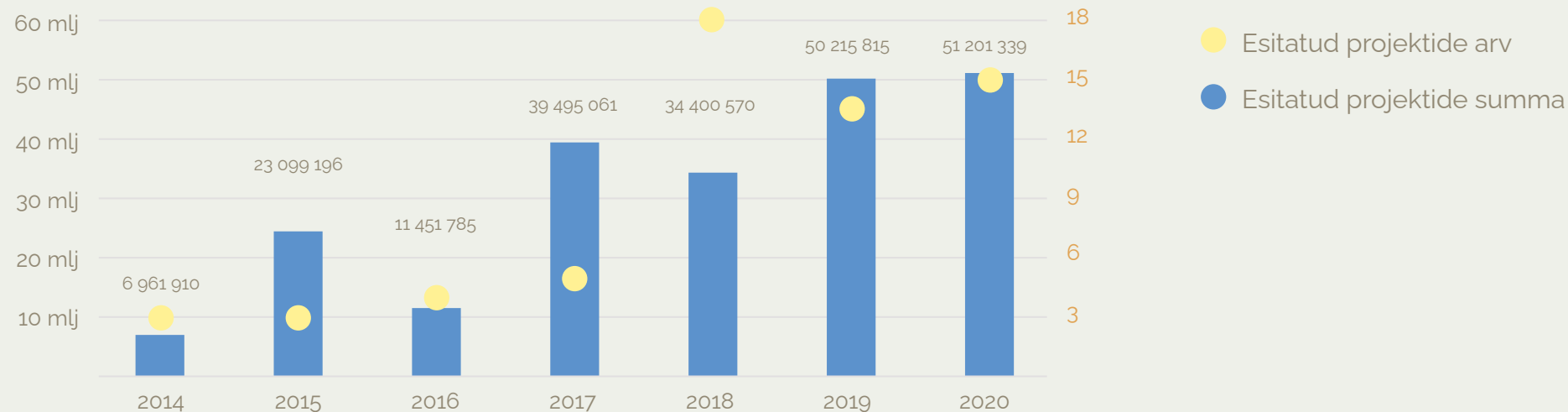
- LIFE-IP projekt "[Virumaa veed puhtaks](#)" ([LIFE IP CleanEST](#)) - veemajanduse integreeritud projekt, mis keskendub Ida- ja Lääne-Virumaa veekogumite seisundi parandamisele.
- LIFE-IP projekt "[Loodusrikas Eesti](#)" ([LIFE IP ForEST&FarmLand](#)) kaitseb ja taastab koos teadlaste, metsa- ja põllumeeste, maahooldajate ja kohalike kogukondadega Eesti maastikke, liike ja ökosüsteeme ning ajakohastab looduskaitse juhtimis- ja infosüsteemi.
- LIFE IP BuildEST - toetab hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia realiseerumist.



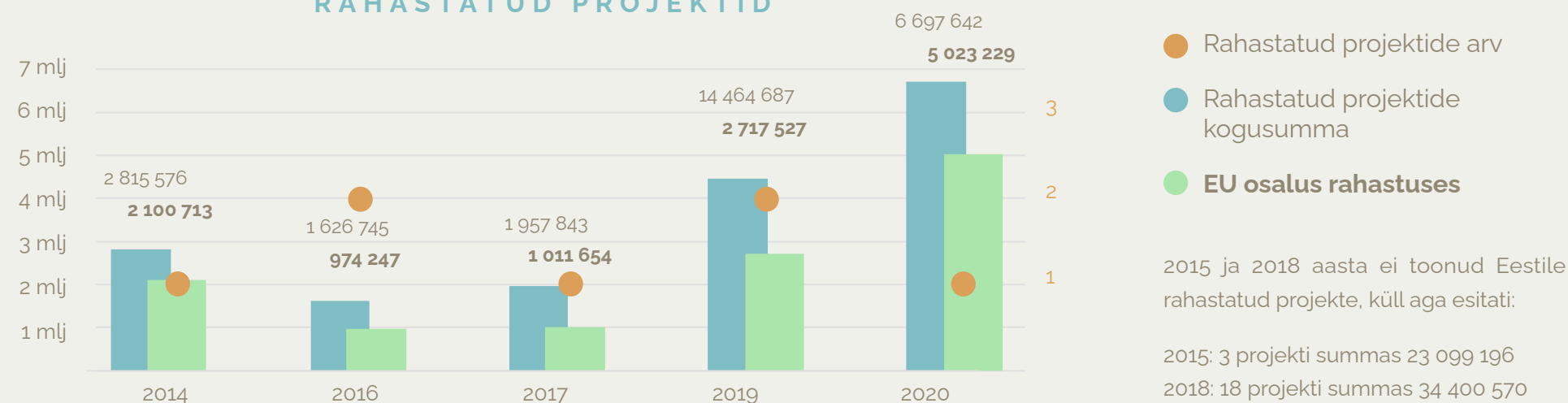
"Loodusrikas Eesti" projekti talgud Kesselaiul, juuli 2021

Eestis esitatud ja rahastatud taotlused perioodil 2014-2020

ESITATUD TAOTLUSED



RAHASTATUD PROJEKTIID





Kust saab abi?

[Keskkonnaministeerium](#) ja [Keskkonnainvesteeringute Keskus](#) aitavad muuta LIFE programmi nähtavamaks, tõsta taotlejate teadlikkust projekti võimalustest, aidata parandada projektitaotluste kvaliteeti ning leida sobivaid partnereid. Küsimuste korral võib pöörduda Keskkonnaministeeriumis ja KIKis töötavate [LIFE programmi kontaktisikute](#) poole, kes on valmis taotlejaid nõustama ning soovitusi andma.

Vajalike toetuskirjade saamiseks on mõistlik tutvustada projektiideed vastutavatele ametkondadele võimalikult varajases staadiumis. Lisaks saab LIFE kontaktisikutega suheldes häid soovitusi ja väärtuslikke nõuandeid taotluse täiendamiseks.

Tasub meeles pidada, et projekti kirjutamine pole tegelikult nii keeruline, kui esmapilgul tundub. LIFE'is on paindlikkust ning vajadusel saab teha muudatusi. Kui esimesel korral toetust saada ei õnnestunud, tasub proovida uuesti. Vastavalt tagasisidele projekti täiendades võib see järgmisel aastal olla juba palju edukam.





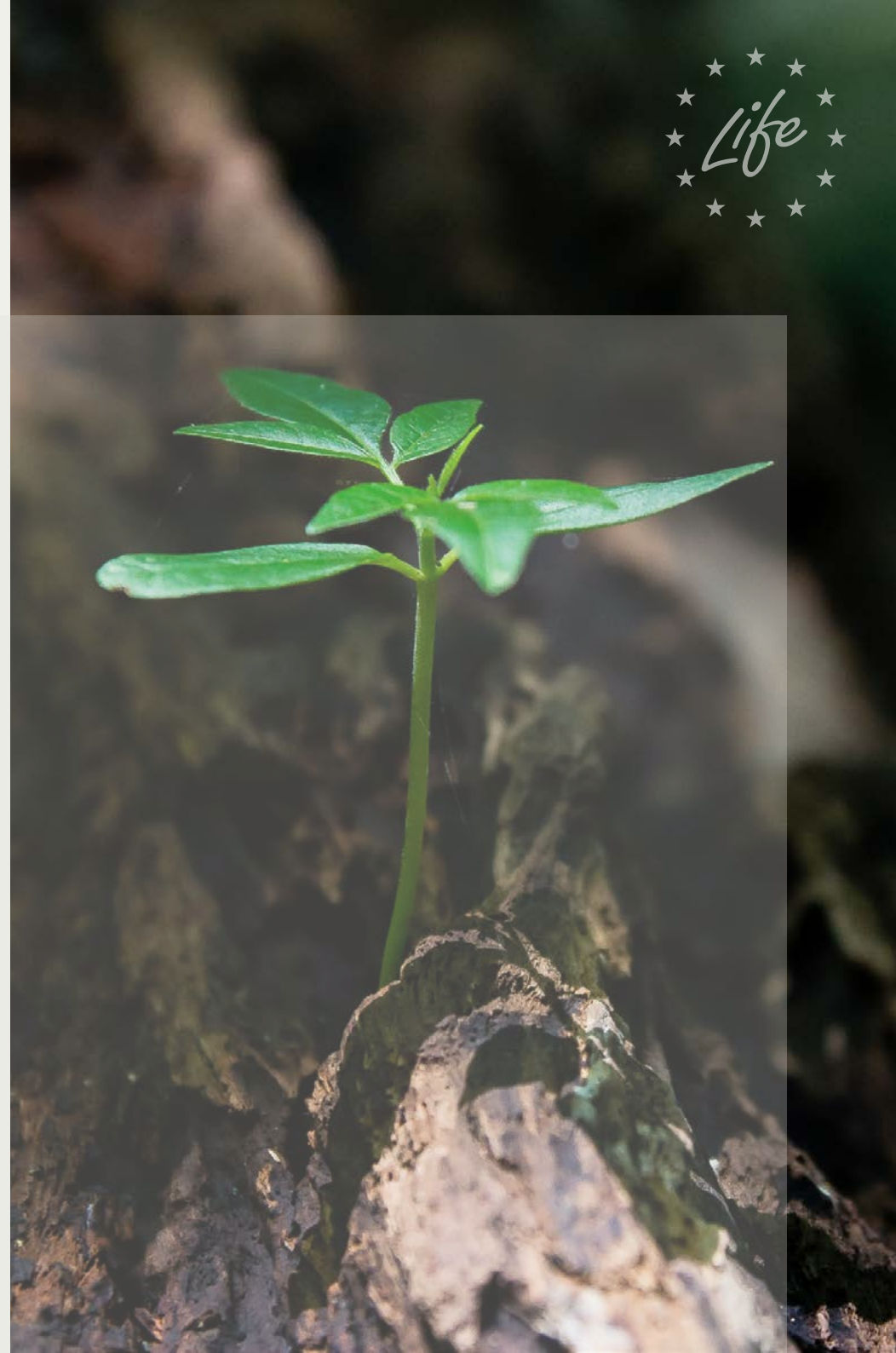
Ideedele jagub võimalusi!

LIFE programm pole aga ainus võimalus keskkonnategevuste täideviimiseks. Muuhulgas aitab ideid ellu viia [Horisont](#), mis on maailma suurim teadus- ja arendustegevust ning rahvusvahelist koostööd toetav programm.

Horisont ja LIFE on omavahel tihedalt seotud – nii mõnigi keskkonnaprojekt on enne LIFE programmi alustanud Horisondist, mis peab oluliseks kolme suunda: oodatud on projektid, mille käigus toetatakse tiptasemel teadust, ühiskonnaprobleemidele lahenduste otsimist või juhtpositsiooni saavutamist tööstuses selleks vajaliku teaduse abil. Seega keskendub Horisont eelkõige teadusuuringute läbiviimisele ning aitab neid eesmärgipäraselt täide viia. Miks mitte koguda alustuseks tõenduspõhist teaduslikku materjali, mille tulemusi annaks hõlpsalt ära kasutada LIFE programmi tarvis?

Sarnaselt Horisont programmiga saab projekti jaoks raha taotleda ka [Euroopa Liidu Innovatsioonifondist](#), mille puhul keskendutakse innovaatiliste madala süsinikusisaldusega tehnoloogiate arendamisele ja kasutuselevõtule. Sealhulgas on võimalik toetust saada projektidele, mis leiavad lahendusi süsiniku kinnipüüdmisele, ladestamisele ja utiliseerimisele või loovad kasvuhoonegaaside kokkuhoidu energiasäästlikus tööstuses.

**Et ükski hea idee
ei jääks teostamata!**



Lisainfo:

Lisainfot LIFE programmist ja taotlemistingimustest leiab [LIFE Eesti kodulehelt](#) ja [Facebooki lehelt](#).

[CINEA](#) LIFE programmi leheküljelt leiab palju kasulikke materjale:

- erinevate valdkondade ettekanded, mis annavad täpsema ülevaate toetatavatest tegevustest;
- hindamiskriteeriumid;
- näpunäiteid, kuidas edukalt e-taotlusi uues süsteemis esitada ja palju muud.

Rohegeeniuse portaali [Eesti looduse blogist](#) saab lugeda, mida LIFE programmi projektide abil Eesti looduse ja keskkonna heaks tehtud on ning mida plaanitakse tulevikus ellu viia.



KESKKONNAMINISTEERIUM



KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Digivoldiku välja andmist on rahastatud projektist «LIFE programmist teadlikkuse suurendamine ja projektitaotluste kvaliteedi parandamine 2», mida rahastab Euroopa Liidu liikmesriikide keskkonnaprojektide kaasrahastamise programm LIFE. Euroopa Komisjon ei vastuta info õigsuse ja kasutamise eest.

Pildid: LIFE-IP projekt "Loodusrikas Eesti", Pexels pildipank

